

Karies bland barn och ungdomar

Epidemiologiska uppgifter för år 2020

Socialstyrelsen har samlat in uppgifter om kariesförekomsten hos barn och ungdomar från Sveriges regioner och sammanställt uppgifterna på nationell nivå. Uppgifterna avser år 2020.

Uppgifter om barns och ungdomars tandhälsa i Sverige utgör ett verktyg för planering av regionala och nationella insatser på tandvårdsområdet. Vidare används tandhälsodata för regionala, nationella och internationella jämförelser av tandhälsa. I Sverige kan den nationella sammanställningen fungera som ett riksgenomsnitt vilket kan användas som referens vid regionala uppföljningar. Internationellt används Sveriges uppgifter om barn och ungdomars tandhälsa bl.a. i jämförelser inom Norden. Uppgifterna samlas också in och presenteras av WHO Collaborating Center i Malmö.

Metod för insamling och sammanställning av uppgifterna

Sedan 1985 har Socialstyrelsen samlat in uppgifter från regionerna¹ om karies hos barn och unga vid vissa indikatoråldrar. Metoden för insamling av uppgifterna samt förklaringar av använda begrepp finns redovisade i Socialstyrelsens rapport *Karies hos barn och unga – En lägesrapport för år 2008*.

Insamlade uppgifter avser barn och unga vuxna i åldrarna 3, 6, 12, 19 och 23 år. I årets sammanställning inkluderas uppgifter för åldersgruppen 23 år för andra gången då de sedan 2019, enligt tandvårdslagen² omfattas av regionernas barn och ungdomstandvård. För 3-åringar avser insamlade uppgifter en ettårsperiod, det år man fyllde 3 år. För övriga åldersgrupper har Socialstyrelsen inhämtat och sammanställt uppgifter om personer som besökt tandvården under en tvåårsperiod, de som besökte tandvården det år man fyllde 6, 12, 19 respektive 23 år alternativt året innan. Anledningen till detta är att barn och ungdomar som vid senaste besök till tandvården varit kariesfria inte alltid behöver kallas det år man fyller 6, 12, 19 respektive 23 år. Genom att begränsa insamlingen till ett år kan detta visa sig i lägre täckningsgrad för antalet undersökta samt en överrepresentation av barn med karies.

Uppgifter som samlats in är: totala antalet barn och unga vuxna i respektive åldersgrupp i regionen, antal undersökta samt antal kariesfria.

---

¹ Tidigare landstingen

² 7§ Tandvårdslagen (1985:125)

För 12-, 19- och 23-åringar samlas även in uppgifter om antal kariesskadade eller lagade tänder enligt DFT index³. För gruppen 19- och 23-åringar redovisas också kariesskador på tändernas kontaktytor, så kallad approximalkaries som benämns DFSa⁴.

Insamlade uppgifter redovisas som andelar undersökta i respektive åldersgrupp, andelen kariesfria och medelantalet DFT och DFSa i respektive åldersgrupp.

För åldersgrupperna 12- respektive 19-åringar har dessutom så kallat SiC index⁵ beräknats. Med SiC index redovisas kariesförekomsten bland den tredjedel individer i respektive åldersgrupp som har flest kariesskadade tänder.

Resultat

Tjugoen regioner har redovisat uppgifter om kariesförekomst bland barn och unga vuxna i de inkluderade åldersgrupperna. Fjorton av regionerna har redovisat data uppdelat på ett respektive två år för 6-, 12-, 19- respektive 23-åringar. Resterande har redovisat för ettårsperiod. Tre regioner har enbart rapporterat uppgifter från folktandvård.

Resultaten för år 2020 måste undersökas med hänsyn till de effekter som pandemin haft på besök i tandvården bland barn och ungdomar. Socialstyrelsens tidigare faktablad visar att i samband med utbrottet av pandemin i mars år 2020 minskade antal besök bland barn och unga i åldrarna 3–19 kraftigt och under hela året utfördes ett mindre antal undersökningar jämfört med tidigare år⁶. Sammanställningen av årets uppgifter om kariesförekomst visar samma bild. Bland alla åldersgrupper som inkluderats i sammanställningen har något mindre andel kommit för undersökning år 2020 jämfört med året innan. Socialstyrelsens tidigare sammanställningar av kariesförekomst bland barn och ungdomar visar att allt mindre andel barn i varje åldersgrupp kommer för undersökning det år de fyller 3, 6, 12, 19 och 23 år. Denna trend verkar således har förstärkts ytterligare under år 2020 till följd av pandemin (figur 1).

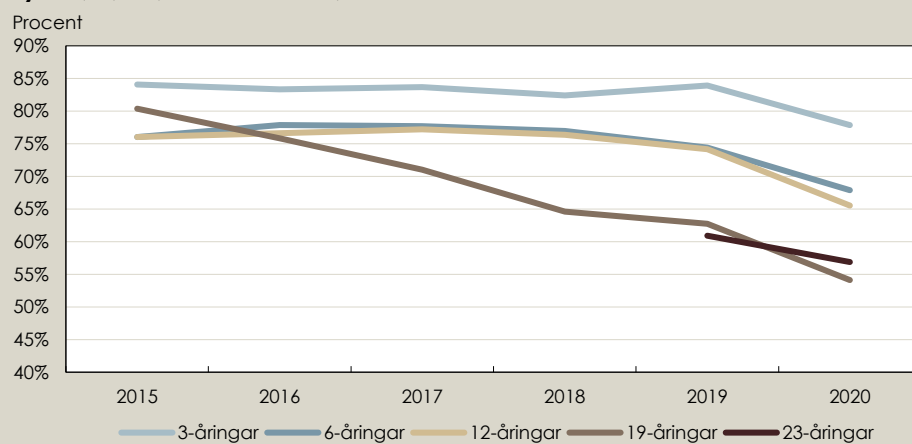
³ DFT är förkortning och står för Decayed and Filled Teeth

⁴ Detta är av intresse eftersom dessa skador ofta tyder på längre framskriden kariessjukdom och är en god indikator på framtida vårdbehov. Det beror på att lagningar på tändernas kontaktytor oftare går sönder än till exempel på tugg-ytor och behöver då lagas på nytt.

⁵ SiC är förkortning och står för Significant Caries Index och avser medelvärdet av skadade tänder för den tredjedel barn och ungdomar som har flest skadade tänder

⁶ Effekter av covid-19 på tandvårdsbesök bland barn och vuxna – del 3. Socialstyrelsen 2021

Figur 1. Andel barn och unga som kommit för undersökning det år de fyllt 3, 6, 12, 19 eller 23 år, år 2015 till 2020

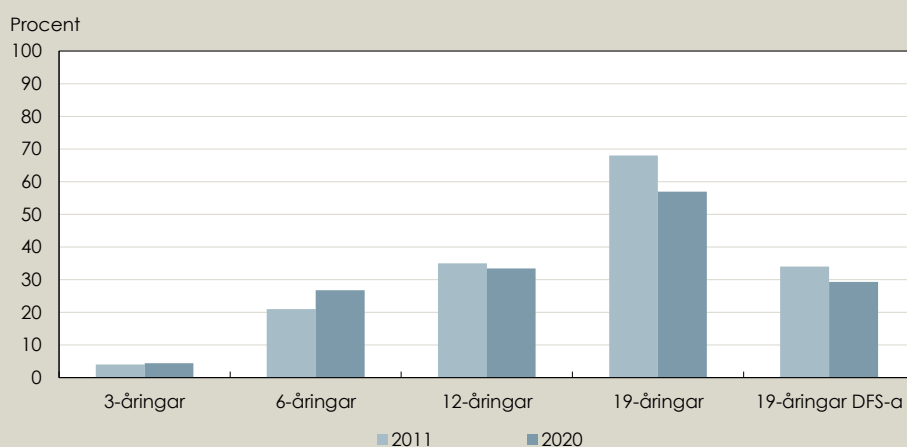
Källa: Enkät till regioner, Socialstyrelsen 2021

Generellt visar resultaten att bland barn som undersökts år 2020 har en mindre andel haft karies jämfört med året innan. Bland 3-åringar är det 4 procent som har karies. De senaste tio åren har andelen 3-åringar med karies varit mellan 4 och 6 procent av undersökta barn. Resultaten för år 2020 är således något bättre än året innan och i nivå med resultaten under senaste decenniet.

Socialstyrelsens tidigare sammanställningar har visat en kontinuerligt ökat andel 6-åringar med karies sedan år 2011. För år 2020 är andelen 6-åringar med karies däremot 1 procentenhet mindre än år 2019. Resultaten tyder på en förbättring bland åldersgruppen men måste ses med hänsyn till att färre barn har kommit för undersökning under 2020.

Bland 12-åringar är det 23 procent som har karies och i medeltal har de 0,7 kariesskadade tänder. Det är liknande resultat som föregående år. Bland den tredje delen av åldersgruppen som har flest kariesskadade tänder visas inte heller någon tydlig förändring, SIC index bland 12-åringar är 2,1, samma som året innan.

Figur 2 visar kariesförekomst bland barn och ungdomar år 2011 jämfört med 2020. Jämförelsen visar att andelen 3-åringar med karies är oförändrad sedan år 2011, andelen med karies har minskat bland 12- och 19-åringar men har ökat bland 6-åringar.

Figur 2. Andel barn* med karies år 2011 respektive 2020, efter ålder

* Avser andel av de barn som undersökts det år de fyllt 3, 6, 12 respektive 19 år

Källa: Socialstyrelsen 2021

Tandhälsan bland 19-åringarna har visat ständiga förbättringar i tidigare sammanställningar. Resultaten för år 2020 visar att den trenden fortsätter. Andelen ungdomar som har karies minskar och DFT är i genomsnitt 2,1 jämfört med 2,5 år 2011.

Bland de ungdomar som har tecken på längre framskriden sjukdom där karies-skador har uppstått mellan tänderna visas inga förändringar mellan åren. I genomsnitt har 19-åringarna 1 kariesskadad kontaktyta år 2020 som är samma resultat som år 2011. Den tredjedel av åldersgruppen som har flest kariesskadade tänder visar en tydlig förbättring. SiC index bland 19-åringar är 5,2 år 2020, jämfört med 5,4 föregående år.

Bland 23-åringar är andelen med karies 65 procent, andelen med karies på kontaktytor 39 procent och genomsnittsantal kariesskadade tänder 2,9 DFT. Jämförelsevis var åldersgruppen 19-år 2016 och var andelen med karies då 61 procent och 31 procent hade karies på kontaktytor. Andelen som har karies har därför inte ökat avsevärt men sannolikt att de som hade karies som 19-åringar nu även har fått karies på sina kontaktytor, och därmed fått en mer framskriden kariessjukdom vid 23-års åldern.